

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

הארץ ז"ל

כהלוכי רעם
היינו עת הגיעה
אלינו השמועה
המעציבה כי נלב"ע
בנשיקה ובשתיקה
חברנו וידידנו מאז
והלך בדרך כל "הארץ"...

הה! עודיביום הראשון הזה התענגנו
בחברתו ונהנינו מזיו שכינתו, ומי פלל ומי
מלל לנו כי באותה שעה עמד ה"מלאך-המות"
וארב לו מאחורי דפוס כהנא...

וביום שני זה, יום שלא נאמר בו "כי
טוב", אחרי הצהרים, עלתה נשמתו אל על
וסגר את שערו ותשלומיו לנצח.

והקץ בא פתאום בהיסח הדעת ממש,
ככל הדברים הטובים, מבלי משים גוע,
וגויעתו היתה כמעט בלי כל גסיסה. המנוח
הכין "צואה" וגם "ברכת-פרידה" ישחיו
מוכנים ומסודרים לדפוס, והנה באו הפועלים
והכריזו כרב כאב "בטול מלאכה" ונסתם

עליו הגולל של המכונה... ופתאום בלא עת
נפתח נשמתו בלא "ודוי" ואפילו בלא אמירת
"ישקני" לנשיתי... וכשבאו העורכים לדפוס
— כף ספרו לי בעצמם — מצאו את ה"בר"
מינו" על "הארץ" שני גרות לראשו ונר
דולק בתוך קופתו...

הלויה היתה קטנה וצנועה ומשפחתית
כמעט. כי — משפחות "הארץ" קטנו אף הן
בזמן האחרון, ומעטים מאד באו להלק
למנוח את הכבוד האחרון. העורך הראשי
טרוד מאד לנסע "יפה" שעה אחת קדם על
השבון "קרן-היחס" במשכרת דלה — רק 80
פונט לחדש; יותר העורכים סובבים בשוק
למצא קונים לישטרותיהם על המנוח לשליש
ולרביע ואין קונים, ויותר העוורים נמצאים
כנראה, במשרדי "הסולל" לספר ולפרסם את
תביעותיהם...

המדריך הזקן הלך לפני ארון המטה,
מר תשבי הראש ואחריו כל מורי-הדרך,
שקועים כלם בהרהורים על "שערוריה הל"
אומית" בנכנסיה העברית, ארבעה ק' נושאי
המטה: קלוזנר, קצנלסון, קמחי וקסטל
עד שהגיעו למעלה הר-הזיתים וקברו את מתם
על יד "השלח", "האדמה" ויתר חבריו...
ואחרים מ"הידודים" ומהעורכים לון
את הכית וגם זרקו בידיהם עפר על קברו,
אף רקדו עליו ברגליהם, להיות בטוחים כי
סגרה האדמה בריחיה בעדו לעולם ולא יוסיף

קום אפילו "תחית המתים". כי נתקיימו
בו דברי הכמינו ז"ל: "מיניה וביה אבא
ניזיל ביה גרנא". כלומר: מעצמו של יער
יבנם בתוף הגרון להיות לו בית-יד, ויקצצו
בו את היער — והמשפטים ה"מרנינים"
וה"נפוחים" יוכיחו!

המנוח היה ג'ו ג'ו, בידוע, אף ידוע
חולי עוד מאודיסא. הרבה מחלות אנושות
דבקו בו ז"ל: מחלת ה-כ-י-ס, מחלת
ה-ד-י-ה וביחוד מחלת ה-ס-ר-ט-ו-י, כי
דרכו היתה תמיד אחורנית, כסרטן ממש,
והביא את ידיעותיו מלפני חדש או חדשים
ואת "התלגרמים" — רק יום או יומים
ל-א-י-ה-ר שנתפרסמו ב"דאר-היום" ועפי"ר
שכה להוסיף את התאריך... למרות
כל חולשתו היה בכהינת מתהלל הוגר
כמפתח ומתחרה עם ילדי-הארץ ה"לבנטי"
נים", ימ"ש, כמו בטרון הבוסים בפ"ת שזכה
בו אחד "מכני-בנימן" בפרס הראשון ואם
המנוח לא היה תמיד חרוץ חרי בא עליו
וה"נפוחים" יוכיחו!

וכשתקפה אותו המחלה היו דופאיו
זורקים בו זריקות של "בספ חי" כדי
להחיותו, והיו כותבים לו קמיעות בדמות
"גלי-דעת" שהועילו לו בידוע...

הוא חי בצער זבדחק — חוץ מעורכו
מתהלל היה פושט את היד וחוזר על הפתחים
בארץ ובהו"ל, "בענין חשוב מאד" — מניוון
בלע"ז — ואח"כ פשט גם את הרגלי ולסוף

פשוט את שתי רגליו אל הדלת...

במועצת ה"רופאים" בגמנסיה אשר בת"א החליטו להעביר את החולה ליפו כדי להחליף את האויר. גם צו לתלמידיהם להגיד פסוקי תהלים, וגם סבבו נבתי העסקנים והבנקירים וקשקשו בקופסא: "צדקו תציל ממות", ואפילו תפלת "אנא בכח תתיר נדורה" לא הועילה להם. והחולת היה מכולבל בזמן האחרון ולא הכיר את האנשים אשר סביבו. הוא דבר "מן ההם" וחשב בדמיונו החולה כי הוא הצר ניקולאי או ב"ב של טרוצקי, ופעם צעק כי הוא הקונסול של ליטא בא"י (ממש כמו הקונסול של טשיכום...)

במקרה שלא היה ולא נברא). פתאם ראה את עצמו "סיביריאק" והנה בזמן האחרון נכנסת בו רוח שטות וחשב את עצמו לפרופיסור על הדוכן באוניברסיטה העברית על הריחצופים. ובבקר לא עבות אחד נראו לו שודדים "ציונים" בסוריה, כידוע...

יבוא צדיק, ינוח על משכבו בשלום ומקרב לב אנו משתתפים בצער עורכיו. פקידיו ופועליו שנתיתמו חובותיהם. המנוח מנה שני אפוטרופסים, שני עורכי דין כוכי חים, לסדר את החובות מהרכוש הגדול שנש" אך אחריו: גל שלם של ניר רף, במחילה, וקומפלקטים שלמים שנשארו לפלטה מעעברי ה"אינטליגנציה" שהיו אוכלים מפרי "הארץ", וגם שני ספסלים צולעים, כנראה, בגיד הנושה...

ואולם המאמינים בהשארת הנפשי חושבים כי נשמתו תתגלגל אל "הארץ" מחדש. לע"ע אוטפים אספות קואופרטיביות, כנהוגי ומשתדלים בזה ארבעה פיננסיסטים ידועים: הראשון הוא בן-חורים בכיסוי השני יכנים, כנראה, בעסק את פסק דינו והאדרכתא שלו על "הארץ", השלישי — את "ארמונו" למשך רד העתונות והרביעי — את שיריו... תהי נשמתו צרורה בצרור "החיים"...

אשרי חכמה! ואנכי כי דהימי בשעורי הקודם את הסוד של "ירושלם חדשה" — הרוחתי ותחת לפרסם את שמות אהב"ו המשתתפים בעריכת העתון היפה הזה, הלכו ופרסמו בעצמם ובחתימת ידם כי נוכחו "סוף-סוף" לדעת את מגמותיה המיסיוניות, וחזרו בהם — הויז יחבצלת השנים, תלמיד הסמינר העברי, שלא הזר בו אלא הזר אחריה ושם למחרתו כנראה.

ומר ש... רפאלי ישיח לי בימים האלה מעשיה מוזרה קצת אף יפה, ביהודי אחד שנטל "דבר אחר", כלומר: הזיר, שהט אותו עפ"י כל דיני השחיטה, נפח בריאה ומצא הכל כשר וישר והביא את החזיר אל הרב...

הרב בדק את החלה, העביר על צפרו הזרת שלו, כדרך השוחטים, ומצא אותו חד וחלק בלא שום סכסוף של פגימה דקה מן הדקה, אחר נפח בריאה, בדק יפה יפה ולא מצא שום סירכא ואבעבוע כל שהיא, גם

ראה את הטלפים המפריסים פרסה כבהמה כשרה, ואמר:

"ובכל זאת, הרי זה חזיר!"... כלפי מאי הבאתי לפניכם את כל העניין? כלפי זה ש ה ם טענים אלי ואומרים: ראשית, אין זו מיסיון חלילה, אלא פשוט "קרישטיאן סייאנס", כלומר: המדע הנוצרי, ובאמת הרי נזכר שמו של "אותו האיש" בכל מאמריה רק פעם אחת, ובינינו לבין עצמנו — הם אומרים בלחש — הרי לא נאמר שם יותר מימה שנאמר, למושל, בספר "ישו הנוצרי" של קלוזנר? והויז מזה, צועקים הם, יש דבר אחר: שמא חלילה יהפך העתון הזה ל"מורנינג-פוסט" שני, אם יעזבו אותו לנפשו, וארדבא, הובה מטלת עליהם, הם אומרים, לשמר עליו. נו-ו פ ר נ ס ה בריחה, אטו מלתא זוטרתא היא?

ואני רב עוצמת אומרי, כאותו הרב של רפאלי:

אמנם כן, הכל טוב וכשר, גם ה"ריאה" וגם ה"טלפים", וגם "פרנסה" בזמננו אינה "הולכת ברגל", ובכל זאת הרי זה חזיר!...

הרון אחד יש בשכונתנו וכשעת כתבי את שעורי זה הביא לי את החרוזים האלה, שהנני מוסר לכם ככתבם וכלשונם:

על העתון "הארץ" עלה הקרץ; נסתם הברז ויפל הארז...

סבת החרם — (מרגנים חדש) שאין בליסו אף גרש....

ונגע חדש בעירנו מורגש שם דוקא הפרוטה מצויה ועוד ידה נמויה — כל נפש בזויה לקבל תיבה ומיד וכל פושט יד ובלבד — שמד!

וכשקראתי בשבוע זה את ה"אולטימא" נים" ששלחו מורי "תחכמוני" ויתר המורים של ועד-החנוד, אל המרכז, להכריז שביתה בבתי"ס ולסגר את "החדר", אם לא ישלמו להם את המשכרת המאוחרת — נזכרתי בעוד מעשיה אחת, לא חלילה בחזירי, אלא ביהודי אחר, להכדילי, ששלח פעם את בנו אל השוק, בלי כסף, לקנות לו תיבת סיגריות "אריאל" או "מספירו" — איני זוכר בדיוק, הבן הלך אל השוק, וחזר, כמובן, בידים ריקות.

נו, והיכן הסיגריות? — שאל האב. — אין נותנים בשוק סיגריות בלי כסף — ענה הבן. — רבותא היא לקנות סיגריות בכסף? — אמר האב — הבה נראה אם תוכל לקנות לי סיגריות בלי כסף!.... חזר הבן אל השוק, סבב מחנות לחנות ושב, כמובן, בלי סיגריות.

נו? — שאל האב שנית — והיכן הסיגריות?

— החנונים אינם רוצים לתת סיגריות בלי כסף — ענה הבן.

— זמה איפא אעשו? — קרא האב בועף.

— רבותא היא, ענה הבן, לעשו כשיש סיגריות, הבה נראה, אם תוכל לעשו בלי סיגריות!....

לו הייתי אני מורה ב"תחכמוני" או בבני"ס אחר של ועד-החנוד, הייתי מוסיף דק שורה אחת בסוף ה"אולטימאטום" שלנו אל המרכז:

— הבה נראה, רבותי, אם תוכלו ל"עשו" בלי מורים!....

ולשוא אנו מתאוננים גם על הראיס' כלדיה שלנו בזמן האחרון:

בשעורי הקודם רמזתי על הגומות והחלקלקות שבמדרכת אשר למול מלון אלנבי, לא רחוק ממשרד התווך של האדונים אברהם מירחי ונסים אופלאטקה, וכל העובר שם ילך לבטח דרכו, ולא זאת אלא שביום שלישי זה, כשנשם וברר חזק נתכו ארצה והקב"ה הרביץ קצת את רחוקות עירנו מפני האבק האוכל את עינינו וריאתנו

— ביהוד אחר התקונים החדשים שברחובות — הלכה לה עגלת-הכלדיה המלאה לח מים, עברה לאטה ברחוב יפן והרביצה אף היא מתחת... איך כתוב שם בתהלים? —

"חשמים שמים לה' והארץ נתנה לראים כלדיה שלנו"....